

Những điểm mới của Bộ luật Hình sự năm 2015

Bộ Luật Hình sự năm 2015, được Quốc hội khóa XIII thông qua tại kỳ họp thứ 10, có hiệu lực thi hành từ ngày 01/7/2016. Bộ luật Hình sự năm 2015 được xác định là sửa đổi căn bản và toàn diện. Trong tổng số 426 điều của Bộ luật thì có 72 điều mới, 362 điều được sửa đổi, 17 điều giữ nguyên, 07 điều bãi bỏ. Sau đây là những điểm mới của bộ luật hình sự:

I. NHỮNG ĐIỂM MỚI TRONG PHẦN CHUNG

1. Bổ sung quy định về trách nhiệm hình sự của pháp nhân thương mại

Số câu hỏi thi pháp quy định trách nhiệm hình sự của pháp nhân:

- Tình hình vi phạm pháp luật do pháp nhân thương mại diễn ra phức tạp và ngày càng nghiêm trọng, đặc biệt là các hành vi gây ô nhiễm môi trường, buôn lậu, trốn thuế, trốn xuất, nhập khẩu, buôn bán hàng giả, hàng kém, trốn đóng bảo hiểm cho người lao động. Trong khi đó, để xử lý các hành vi này chỉ có xử phạt vi phạm hành chính cao nhất là đến 2 tỷ đồng. Như vậy, việc hình thức xử phạt này là chưa tương xứng với những thiệt hại do pháp nhân gây ra. Hơn nữa, mức bồi thường thiệt hại thì việc chứng minh thiệt hại là rất khó khăn.

- Hiện nay, trên thế giới có 120 nước đã quy định trách nhiệm hình sự đối với pháp nhân; việc nước ta quy định trách nhiệm hình sự đối với pháp nhân là tạo ra sự bình đẳng giữa doanh nghiệp Việt Nam ra nước ngoài đầu tư với doanh nghiệp nước ngoài vào Việt Nam đầu tư.

- Việc quy định trách nhiệm hình sự đối với pháp nhân chính là việc nội luật hóa các Công ước quốc tế mà Việt Nam là thành viên.

Câu hỏi truy cập trách nhiệm hình sự của pháp nhân (Điều 75):

Đưa trên dẫu hành vi của cá nhân:

- Hành vi phạm tội đó thực hiện mang danh nghĩa của pháp nhân;

- Hành vi phạm tội mang lợi ích cho pháp nhân;

- Hành vi phạm tội thực hiện theo sự chấp thuận hoặc chấp thuận của pháp nhân;

- Chủ sở hữu tội phạm truy cứu trách nhiệm hình sự theo quy định của BLHS.

Tội khoản 2 Điều 75 BLHS quy định, việc pháp nhân thực hiện mà chủ sở hữu trách nhiệm hình sự không lo ngại trách nhiệm hình sự của cá nhân.

Lo ngại mà pháp nhân thực hiện mà phải chịu trách nhiệm hình sự:

Điều 76 BLHS quy định 31 tội phạm trong lĩnh vực kinh tế và môi trường mà pháp nhân phải chịu trách nhiệm hình sự.

Hình thức hình phạt đối với pháp nhân: Phạt tiền; đình chỉ hoạt động có thời hạn hoặc vĩnh viễn; cấm kinh doanh, cấm hoạt động trong một số lĩnh vực nhất định; cấm huy động vốn.

Xóa án tích:

Điều 89 BLHS quy định, pháp nhân thực hiện bị kết án đương nhiên được xóa án tích nếu

trong thời hạn 2 năm kể từ khi chấp hành xong hình phạt chính, hình phạt bổ sung, các quy định khác của bản án hoặc từ khi hết thời hạn thi hành bản án mà pháp nhân không thực hiện hành vi phạm tội mới.

2. Giãn hình phạt tù hình

Một là, giãn số ngày đi tù không áp dụng hình phạt tù hình

Hai là, bổ sung điều kiện không áp dụng hình phạt tù hình là người từ 75 tuổi trở lên khi phạm tội hoặc khi xét xử;

Ba là, mức ngày thêm 02 tháng hợp không thi hành án tù hình:

- Thứ nhất, người từ đủ 75 tuổi trở lên;

- Thứ hai, người bị kết án tù hình với tội tham ô tài sản, tội nhậm chức nhưng mà sau khi bị kết án đã chấp hành nộp lại ít nhất ba phần tư tài sản tham ô, nhậm chức và hợp tác tích cực với cơ quan chức năng trong việc phát hiện, điếu tra xử lý tội phạm hoặc lập công lớn.

3. Chính sách xử lý đối với người dười 18 tuổi

Trên đây, trong quá trình cân nhắc xử lý người chưa thành niên phạm tội, nếu xét thấy không cần thiết phải áp dụng hình phạt thì Tòa án có thể áp dụng các biện pháp có tính chất giáo dục, áp dụng các biện pháp tư pháp; nay BLHS 2015 đã đi quan điếm xử lý đối với người dười 18 tuổi là trong quá trình cân nhắc xử lý trước tiên xem đi điều kiện này có thể áp dụng các biện pháp giáo dục cải tạo, các biện pháp tư pháp hay không, sau đó mới bàn đi vấn đề áp dụng hình phạt.

V phạm vi chịu trách nhiệm hình sự của người từ 14 tuổi đến dưới 18 tuổi, BLHS năm 2015 quy định như sau: Người này chịu phạm vi chịu trách nhiệm hình sự từ 14 tuổi; đồng thời quy định rõ hạn trách nhiệm hình sự từ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi.

Bộ luật Hình sự năm 2015 đã bổ sung 03 biện pháp có tính chất giám sát, giáo dục người dưới 18 tuổi khi họ thực hiện tội phạm mà cơ quan có thẩm quyền xét thấy không cần thi hành áp dụng trách nhiệm hình sự: Khiển trách, hòa giải tội phạm đồng phạm, giáo dục tại xã, phường, thị trấn.

4. Thay thế tội cố ý làm trái quy định của Nhà nước về quản lý kinh tế gây hậu quả nghiêm trọng bằng 9 tội danh mới.

5. Bổ sung 03 trường hợp loại trừ trách nhiệm hình sự: Gây thiệt hại trong khi bắt giữ người phạm tội; rủi ro trong nghiên cứu, thử nghiệm, áp dụng tiến bộ khoa học, kỹ thuật và công nghệ; thi hành mệnh lệnh của người chỉ huy hoặc cấp trên.

6. Miễn trách nhiệm hình sự

Căn cứ miễn trách nhiệm hình sự chia làm 02 loại:

Đồng nghĩa miễn trách nhiệm hình sự: Người phạm tội được miễn trách nhiệm hình sự khi có mặt trong những căn cứ:

- Khi tiến hành điều tra, truy tố hoặc xét xử, do có sự thay đổi chính sách, pháp luật làm cho hành vi phạm tội không còn nguy hiểm cho xã hội;

- Khi có quy định khác.

Người phạm tội có thể được miễn trách nhiệm hình sự khi có mặt trong các căn cứ quy định như sau:

khóa n 2 Điều u 29 BLHS 2015.

Đáng chú ý, BLHS 2015 đã bổ sung thêm một căn cứ mà nếu có thể được miễn trách nhiệm hình sự, nếu người phạm tội đáp ứng đầy đủ các điều kiện thì khoản 3 Điều u 29.

7. Bộ luật Hình sự năm 2015 vẫn duy trì chế độ chuộc tội phạm tội phạm đã thu hồi lợi ích xã hội (Điều u 14).

II. NHỮNG ĐIỂM MỚI TRONG PHẦN CÁC TỘI PHẠM CỐ THỂ

Phần các tội phạm cố thể trong BLHS năm 2015 gồm 317 điều u (313 tội danh), chia thành 13 chương, tăng hơn rất nhiều so với Phần này trong BLHS năm 1999. Cụ thể, tăng 40 tội danh (bổ sung 30 tội danh mới, 10 tội danh là do tách ra).

BLHS mới cũng đã bổ 8 tội: Tội hoạt động phạm, tội đăng ký kết hôn trái pháp luật, tội kinh doanh trái phép, tội vi phạm các quy định của Nhà nước về kinh tế gây hậu quả nghiêm trọng, tội báo cáo sai trong quản lý kinh tế ...

Việc bổ 8 tội danh trên xuất phát từ những căn cứ khác nhau: Có những tội thì phi hình sự hóa, bỏ hình phạt, ví dụ tội sử dụng trái phép quyền sở hữu trí tuệ bổ sung vào điều u 10 của tội chiếm tín dụng, tội báo cáo sai trong quản lý kinh tế; còn các tội khác là có sự chuyên hóa.

- Trong Phần các tội phạm đã cụ thể hóa được các tình tiết mang tính chất đặc biệt, như: Sử dụng vũ lực, sử dụng công lực, sử dụng quyền lực...; tuy nhiên vẫn còn khoảng 8 khung hình phạt có các tình tiết mang tính chất đặc biệt, vì xuất phát từ đặc điểm của tội phạm đó, như một số tội về xâm phạm an ninh quốc gia, một số tội về tội phạm chiến tranh.

- Thu hồi khoảng cách về khung hình phạt, khác biệt khung hình phạt quá rộng như trước đây, để đảm bảo tính công bằng khi áp dụng, khoảng cách tối thiểu hình phạt thấp nhất để đảm bảo hình phạt cao nhất trong một khung là khoảng 5 – 6 năm.

- Tăng hình phạt tù, giảm hình phạt tù theo đúng hướng của cách tiếp pháp; trong 313 tội danh thì có đến 455 khung hình phạt quy định hình phạt tù, Bộ luật Hình sự hiện hành chỉ có 201; mức phạt tù cũng đã tăng: Cá nhân cao nhất là 5 năm; pháp nhân cao nhất là 20 năm.

1. Chương XIII: Các tội xâm phạm an ninh quốc gia

Một số điểm mới đáng lưu ý: Bộ tội hoặt động phạm vi đáp ứng các yêu cầu đấu tranh phòng chống tội phạm; bổ sung tội cướp biển (Điều 302); sửa đổi cấu thành của Điều 88 – Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam BLHS hiện hành.

2. Chương XIV: Các tội xâm phạm tính mạng, sức khỏe, nhân phẩm, danh dự của công dân

Chương này được sửa đổi để nội luật hóa các Công ước quốc tế mà Việt Nam là thành viên nhằm bảo vệ tốt hơn sức khỏe, nhân phẩm, danh dự của công dân; đồng thời có những quy định theo hướng pháp lý để khuyến khích người dân tham gia phòng chống tội phạm.

Điều 126. Tội giết người do vượt quá giới hạn phòng vệ chính đáng hoặc do vượt quá mức cần thiết khi bắt giữ người phạm tội quy định trong trường hợp đã mở rộng phạm vi không chỉ trong phòng vệ chính đáng mà còn trong khi bắt giữ tội phạm.

Điều 134. Tội cố ý gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của người khác đã bổ sung các tình tiết như thế nào là đặc biệt nghiêm trọng, bổ sung tình tiết gây thương tích ở vùng mặt. Trong cấu thành của cấu thành có bổ sung tình tiết là đồng phạm, quy định hướng cố ý gây thương tích.

Đi và tội hiếp dâm và tội cưỡng dâm, về hành vi khách quan thì không chỉ giao cấu mà còn gồm các hành vi khác.

Các tài liệu mua bán ngỗng, mua bán ngỗng dưới 16 tuổi đã mô tả các hành vi coi là mua bán ngỗng.

Chương này còn bổ sung tài liệu mua bán, chi mô tả mô hình bán phần của ngành (Điều 154).

3. Chương XV: Các tài liệu xâm phạm quyền tự do của con người, quyền tự do, dân chủ của công dân

Điều 160. Tài liệu xâm phạm quyền của công dân về bầu cử, ứng cử hoặc bầu quy định khi Nhà nước trao quyền ý dân đã bổ sung hành vi xâm phạm quyền bầu cử quy định khi Nhà nước trao quyền ý dân.

Tài liệu làm sai lệch kết quả bầu cử, kết quả trao quyền ý dân đã làm rõ mức độ gây thiệt hại; trường hợp đây chủ yếu là gây thiệt hại nghiêm trọng như trong BLHS 2015 đã có thể hóa tình tiết này, ví dụ như các loại bầu cử, các loại trao quyền ý dân.

Điều 165. Tài liệu xâm phạm quyền bình đẳng giới; trường hợp đây là xâm phạm quyền bình đẳng của phụ nữ, nay quy định là Tài liệu xâm phạm quyền bình đẳng giới, nghĩa là trên yêu cầu giới mà xử lý, tránh việc khác biệt về giới.

Điều 167. Tài liệu xâm phạm quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tiếp cận thông tin, quyền bầu cử tình của công dân đã xử lý các hành vi dùng vũ lực, đe dọa dùng vũ lực hoặc thủ đoạn khác của trao công dân thực hiện quyền tự do ngôn luận.

4. Chương XVI: Các tài liệu xâm phạm sự hòa

Trong cách thức xử lý đối với các tài liệu thuộc Chương này có sự điều chỉnh nhằm bảo đảm sự thống nhất chung trong hệ thống pháp luật.

Bộ hình phạt tù hình trong tội cướp tài sản nhóm giết hình phạt tù hình; hấn nãa mđc đích phạm tội là tài sản mà không phải là tính mạng con người.

Đi vđi tội trộm cắp và tội lãa đđo chiđm đđt tài sản, trong thđc tiđn xđ lý có rđt nhiđu vđn đđ đđt ra, nên lđn này đđ tđp trung sđa đđi vđ mđt cđu thành tđi phạm đđ giđi quyđt vđđng mđc tđ thđc tiđn, nhđ tình trđng trđm chó đ vùng nông thôn đđng diđn ra phđc tđp.

Điđu 175. Tđi lđm đđng tín nhiđm chiđm đđt tài sản đđ giđi quyđt đđđc vđđng mđc, hiđn nay đđ sđa căn bđn, bđ sung tình tiđt đđn hđn trđ tài sản nhđng cđ tình không trđ thì có thđ xđ lý đđđc vđ tđi lđm đđng tín nhiđm chiđm đđt tài sản.

5. Chương XVIII: Tội xâm phạm trật tự quản lý kinh tế

Chương này chia làm 3 mục:

Một là, Mục các tội phạm sản xuất kinh doanh, vđ đđđng lđi xđ lý là tăng mđnh hình phạt tiđn (cá nhân lên 5 tđ, pháp nhân lên 20 tđ); tuy nhiên hình phạt tiđn đđđc áp đđng mđt cách có chđn lđc, phân hóa xđ lý, ví đđ nhđ các tđi có tác đđng trđc tiđp đđn tính mđng, sđc khđe con ngđđi thì sđ không áp đđng hình phạt tiđn mà sđ áp đđng hình phạt tù ngay, ví đđ: Tđi sản xuất hàng giđ là lđđng thđc, thđc phạm, thuđc chđa bđnh.

Hai là, Mục các tội phạm thuế, tài chính ngân hàng, chđng khoán; đđi vđi tội trđn thuđ đđ có quy đđnh đđnh nghĩa vđ hành vi trđn thuđ.

Ba là, Mục các tội xâm phạm trật tự quản lý khác có đđm đđng chú ý là BLHS 2015 đđ thay thđ Đđđu 165 – Tđi cđ ý làm trái quy đđnh cđa Nhà nđđc vđ quđn lý kinh tđ gây hđu quđ nghiêm trđng BLHS hiđn hành bđng 09 tđi danh mđi thuđc các lĩnh vđc: Quđn lý cđnh tranh, đđu tđ công; quđn lý, sđ đđng tài sản nhà nđđc; quđn lý, sđ đđng vđn nhà nđđc đđu tđ vào sản xuất kinh doanh tđi doanh nghiđp; đđu thđu, đđu giá tài sản; kđ toán; quđn lý thuđ; xây đđng; bđi thđđng thu hđi đđt.

6. Ch ố ng XX: Các t ừ i ph ố m ma tú y

Ch ố ng này đã có s ố phân hóa, tách ra m ột s ố t ừ i danh, gi ữ m b ả t á n t ừ h ình đ ể i v ớ i m ột s ố t ừ i. Ngoài ra, trong c ố u thành m ột s ố t ừ i đã s ố a đ ể i căn b ả n đ ể làm rõ các hành vi ph ố m t ừ i, ví d ụ nh ư tr ờ ng cây thu ộ c phi ệ n.

7. Ch ố ng XXI: Các t ừ i xâm ph ố m an toàn công c ố ng, tr ờ t t ừ công c ố ng

Ch ố ng này đã b ộ sung m ột s ố t ừ i v ớ i l ĩnh v ực vi ệ n thông và công ngh ệ thông tin.

T ừ i s ố n xu ộ t, mua bán, trao đ ể i ho ặ c t ừ ng cho công c ố , thi ệ t b ộ , ph ố n m ộ m ộ s ố đ ể ng vào m ộ c đích trái pháp lu ậ t nh ư m ớ lý đ ể i v ớ i hành vi vi ệ t ph ố n m ộ m đ ể t ừ n công m ộ ng.

Đ ườ u 291. T ừ i thu th ộ p, mua bán, tàng tr ờ công khai trái phép thông tin v ớ tài kho ộ n ngân hàng; T ừ i cung c ố p trái phép trên m ộ ng máy tính, m ộ ng vi ệ n thông; T ừ i s ố đ ể ng trái phép t ừ n s ố ...

Ch ố ng này đã b ộ sung t ừ i c ố p bi ệ n trong b ộ i c ố nh Vi ệ t Nam đã tham gia Công ố c v ớ Lu ậ t bi ệ n năm 1982.

Đ ể i v ớ i các t ừ i xâm ph ố m tr ờ t t ừ công c ố ng khác, BLHS 2015 đã s ố a đ ể i t ừ i đánh b ộ c, t ừ i t ừ ch ố c đánh b ộ c theo h ố ng nâng đ ể nh m ộ c t ừ n dùng đánh b ộ c lên.

8. Ch ố ng XXIII: Các t ừ i ph ố m v ớ ch ố c v ớ

Chương này bao gồm 15 điều có một số sửa đổi, bổ sung: Sửa đổi các khái niệm, nâng mức tài sản chiếm đoạt, điều chỉnh hình phạt.

Đ phù hợp với các cam kết của Việt Nam trong Công ước của Liên Hợp quốc về chống tham nhũng, BLHS 2015 có sửa đổi khái niệm về tội phạm chức vụ, không chú ý lý do vì cán bộ, công chức mà chỉ các điều kiện khác nữa.

9. Chương XXIV: Các tội xâm phạm hoạt động tư pháp

Tất cả các điều trong Chương này đều sửa và bổ sung thêm hai điều mới, trong đó khái niệm hoạt động tư pháp đã được sửa; các tội xâm phạm hoạt động tư pháp là những hành vi xâm phạm sự đúng đắn của hoạt động tư pháp và thi hành án. Như vậy có thể thấy tính chất tác động đến các hoạt động tư pháp đã khác, không còn tác động trực tiếp đến một hoạt động cụ thể. Hoạt động tư pháp gồm hoạt động tư pháp và hoạt động thi hành án.

Tội dùng nhục hình (Điều 373) có định nghĩa là việc một chủ thành cũng như xác định chủ thể tội phạm, người nào trong quá trình hoạt động tư pháp, thi hành án hoặc thi hành các biện pháp đưa vào trường giam giữ, đưa vào cơ sở giáo dục bắt buộc, đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc mà dùng nhục hình hoặc đối xử tàn bạo, hoặc nhục nhân phẩm người khác đối với bất kỳ hình thức nào. Như vậy, chủ thể đã được mở rộng, không chỉ trong tư pháp mà còn trong thi hành án hoặc trong cơ sở giáo dục, trường cai nghiện. Nhục hình không chỉ là hành vi tra tấn mà còn là hành vi đối xử vô nhân đạo, hoặc nhục nhân phẩm. Trong điều luật còn bổ sung các tình tiết tăng nặng cụ thể.

Tội bắt cung sửa đổi theo hướng mở rộng các chủ thể phạm tội, trước đây tội bắt cung chỉ trong tư pháp hình sự, còn BLHS năm 2015 đã mở rộng cụ thể trong tư pháp dân sự, tư pháp hành chính.

Chương này bổ sung 02 tội danh: Vi phạm các quy định về giam giữ; gây rối trật tự phiên tòa.

10. Chương XXV: Các tội xâm phạm nghĩa vụ, trách nhiệm của quân nhân và trách nhiệm của người phải thu thuế và quân đội trong chiến đấu, phục vụ chiến đấu
có đi kèm với chú ý là đã bỏ tất cả hình phạt tù hình.

Lưu ý gia: Cao Thanh Phương